

UTICAJ BREXITA NA NADLEŽNOST, PRIZNANJE I IZVRŠENJE SUDSKIH ODLUKA U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA

Sažetak

U radu se analizira uticaj Brexita na nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima u pravu Evropske unije i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske. Nakon što Ujedinjeno Kraljevstvo napusti Evropsku uniju, prestat će se primjenjivati pravo Evropske unije u Ujedinjenom Kraljevstvu i imat će status države nečlanice. Ujedinjeno Kraljevstvo će napustiti sistem civilne pravosudne saradnje koji postoji između država članica Evropske unije i Ujedinjenog Kraljevstva. Sada nije poznato na koji način će se urediti odnosi između Evropske unije i Ujedinjenog Kraljevstva za sistem civilne pravosudne saradnje. Najbolje rješenje bi bilo da se zaključi poseban sporazum kojim će se urediti nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka. Ukoliko se ne postigne sporazum, primjenjivat će se međunarodne konvencije koje su trenutno na snazi, što neće biti odgovarajući pravni okvir za pravnu saradnju u skladu sa potrebama tržišta. Pravne posljedice Brexita imat će i Evropska unija, a ne samo Ujedinjeno Kraljevstvo.

Ključne riječi: *Brexit, nadležnost, priznanje i izvršenje, Evropska unija, Ujedinjeno Kraljevstvo.*

1. Uvod

Jedna od posljedica Brexita je napuštanje sistema civilne pravosudne saradnje koji postoji između država članica Evropske unije (EU) i Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (UK) za nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Nakon povlačenja UK iz EU, UK će imati položaj države nečlanice i neizvjesno je na koji način će biti uređeni odnosi između EU i UK. Ovo je posebno značajno zbog višedecenijskog zajedničkog tržišta na kojem je osiguran protok ljudi, roba, usluga i kapitala. Usljed Brexita, dolazi do promjene pravila za pravosudnu saradnju, što će uticati na odvijanje samostalnih tržišta EU i UK.

Prividno izgleda da će samo UK trpiti posljedice nakon Brexita, ali će posljedice trpiti i EU, što ukazuje na značaj daljnjih odnosa EU i UK. Postoji nekoliko mogućnosti na

* Doktor nauka, sudija u Osnovnom sudu u Zvorniku, Bosna i Hercegovina, e-mail: adispoljic@yahoo.com

osnovu kojih će biti uređeni odnosi između EU i UK, i to na osnovu važećih međunarodnih konvencija. Međutim, obim saradnje ne ukazuje da je ovo odgovarajući način za daljnje uređenje odnosa, zbog čega postoji potreba da se ugovore posebna pravila za nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima.

2. Pojam Brexit

Dana 24. juna 2016. godine, nakon višemjesečne javne rasprave, potvrđeno je da su građani UK glasali uskom većinom (51,9 odsto prema 48,1 odsto) za napuštanje EU (Dickinson, 2016, p. 195). Izgleda da su prednosti suvereniteta doprinele takvom glasanju građana UK, podstaknuvši ih prijemčivim sloganom „Uzmi kontrolu” (Fahey, 2018, part. 4.1). U Škotskoj su građani glasali velikom većinom da država ostane u EU, a većina za ostanak u EU je bila u Sjevernoj Irskoj i u Londonu, dok je velika većina izbornih okruga u provincijskoj Engleskoj glasala za napuštanje EU (Arnorsson & Zoega, 2016). Napuštanje EU od strane UK je nazvano Brexit – složenicom nastalom spajanjem dvije riječi *Britain* (Velika Britanija) i *exit* (izlazak).

UK je već 1976. godine organizovalo referendum o ostanku, tada u Evropskoj ekonomskoj zajednici (EEZ). Na referendumu je 67,2 odsto građana glasalo za ostanak u EEZ.

Ishod referenduma iz 2016. godine nema direktnog pravnog učinka, niti kao pitanje prava EU niti u odnosu sa drugim državama (Lehmann & Zetzsche, 2016, p. 999). Moglo se očekivati da će se UK pozvati na čl. 50 *Ugovora o funkcionisanju Evropske unije iz 2009. godine (Lisabonski ugovor)* i pokrenuti pitanje prestanka ugovora sa preostalim 27 država članica. Dana 25. novembra 2018. godine, UK i EU zaključili su Sporazum o povlačenju UK iz EU i Evropske zajednice za atomsku energiju (dalje: Sporazum), u kojem su navedeni uslovi povlačenja UK iz EU i politička deklaracija o okviru za njihov budući odnos, kako je propisano čl. 50, st. 2 Lisabonskog ugovora (Withdrawal Act, 2018). Prema odredbama čl. 50 Lisabonskog ugovora, UK će napustiti EU 29. marta 2019. godine, dvije godine od datuma obavještenja o svojoj namjeri da napusti EU. Politička deklaracija postavlja okvir za buduće odnose između UK i EU, ali pregovarati mogu samo nakon što UK napusti EU i postane treća zemlja. Shodno čl. 185, st. 1, Sporazum stupa na snagu 30. marta 2019. godine, a ako prije tog datuma depozitar Sporazuma ne primi pisanu obavijest od EU i UK o završetku potrebnih unutrašnjih postupaka, Sporazum ne može stupiti na snagu. UK nije potvrdilo Sporazum do ugovorenog roka. Vijeće EU je 21. i 22. marta 2019. godine odobrilo odgodu za napuštanje UK do 22. maja 2019. godine pod uslovom da Sporazum bude potvrđen do 29. marta 2019. godine, prvobitno predviđenog datuma za napuštanje EU. Budući da Sporazum nije potvrđen, preostao je drugi datum – 12. april 2019. godine – do kojeg je trebalo da se UK izjasni šta namjerava dalje poduzeti s Brexitom. UK nije postupilo u predviđenom roku, već je zatražilo odgodu za napuštanje EU. Vijeće EU je 10. aprila 2019. godine donijelo odluku da se produžava rok UK za napuštanje EU do 31. oktobra 2019. godine, sa opcijom da UK napusti ranije EU ukoliko potvrdi Sporazum.

Ako EU zadrži svoj karakter kao supranacionalni poredak, stvara prava i obaveze za institucije, države članice i privatna lica (Eeckhout & Frantziou, 2016), što će imati

značajne implikacije za same pregovore i odnos u budućnosti između UK i EU.

Sporazum sadrži odredbe za nadležnost, priznanje i izvršenje presuda, odluka, vjerodostojnih isprava¹, sudskih nagodbi i sporazuma za prelazni period koji traje od stupanja na snagu Sporazuma do 31. decembra 2020. godine (čl. 126). Odredbom čl. 67 Sporazuma za nadležnosti, priznanje i izvršenje je propisano:

- „1. U UK i u državama članicama u situacijama koje uključuju UK, na sudske postupke pokrenute prije isteka prelaznog razdoblja i na postupke ili mjere povezane s tim pravnim postupcima u skladu sa čl. 29, 30 i 31 Uredbe (EU) broj 1215/2012 Evropskog parlamenta i Vijeća, članom 19 Uredbe (EZ) broj 2201/2003 ili čl. 12 i 13 Uredbe Vijeća (EZ) broj 4/2009 primjenjuju se sljedeći akti ili odredbe:
- a) odredbe o nadležnosti iz Uredbe (EU) broj 1215/2012;
  - b) odredbe o nadležnosti iz Uredbe (EU) 2017/1001, Uredbe (EZ) broj 6/2002, Uredbe (EZ) broj 2100/94, Uredbe (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća i Direktive 96/71/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća;
  - c) odredbe o nadležnosti iz Uredbe (EZ) broj 2201/2003;
  - d) odredbe o nadležnosti iz Uredbe (EZ) broj 4/2009.
2. U UK i u državama članicama u situacijama koje uključuju UK, u pogledu priznanja i izvršenja sudskih odluka, odluka, vjerodostojnih isprava, sudskih nagodbi i sporazuma primjenjuju se sljedeći akti na sljedeći način:
- a) Uredba (EU) broj 1215/2012 primjenjuje se na priznanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u sudskim postupcima koji su pokrenuti prije isteka prelaznog perioda te na vjerodostojne isprave formalno sastavljene ili registrovane i sudske nagodbe odobrene ili sklopljene prije isteka prelaznog perioda;
  - b) odredbe Uredbe (EZ) broj 2201/2003 o priznanju i izvršenju primjenjuju se na sudske odluke donesene u pravnim postupcima koji su pokrenuti prije isteka prelaznog perioda te na dokumente formalno sastavljene ili registrovane kao vjerodostojne isprave i sporazume sklopljene prije isteka prijelaznog razdoblja;
  - c) odredbe Uredbe (EZ) broj 4/2009 o priznanju i izvršenju primjenjuju se na odluke donesene u pravnim postupcima pokrenutima prije isteka prelaznog perioda, te na sudske nagodbe odobrene ili sklopljene i vjerodostojne isprave izdane prije isteka prelaznog perioda;
  - d) Uredba (EZ) broj 805/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća primjenjuje se na sudske odluke donesene u pravnim postupcima pokrenutima prije isteka prelaznog perioda, te na sudske nagodbe odobrene ili sklopljene i vjerodostojne isprave sastavljene prije isteka prelaznog perioda, pod uslovom da je potvrđivanje evropskog naloga za izvršenje zatraženo prije isteka prelaznog perioda.“

¹ Vjerodostojne isprave definisao je Evropski sud pravde u odluci Unibank, nakon izvještaja Jenard-Möller i zakonodavca Evropske zajednice u čl. 4, st. 3, tač. a) Uredbe (EZ) broj 805/2004 o Evropskom izvršnom nalogu:

- vjerodostojna isprava je isprava koja je izdata od javnog organa ili drugog organa koji je za to nadležan u državi članici u kojoj se nalazi;
- u propisanom obliku;
- i autentičnost se mora odnositi ne samo na potpise već i na sadržaj instrumenta. (Council of the Notariats of the European Union, 2008, p. IV).

Mnoga važna i teška pitanja treba riješiti u narednim mjesecima i godinama kroz pregovore između EU i UK i kroz zakonodavstvo. Najvažnija se odnose na trgovinu robom i uslugama, saradnju u oblasti sigurnosti i pravosuđa, kretanja ljudi (posebno prava britanskih građana koji trenutno žive u drugim zemljama EU i prava građana drugih zemalja EU koji trenutno žive u UK), saradnju u regulaciji ribarstva i zaštite životne sredine, implikacije za Škotsku, i problem kako stvoriti granicu preko otoka Irske, između EU i države koja nije članica EU (Endicott, 2018, p. XXII).

3. Pravne posljedice Brexita

Prema mišljenjima prezentovanim na radionici Univerziteta u Edinburgu 2016 (Lock & Daly, 2016, p. 12), Brexit jasno predstavlja opšte smanjenje formalne zaštite ljudskih prava unutar UK. Navodi se da odlazak iz EU znači da će Povelja o osnovnim pravima EU nestati iz pravnog poretka UK, jer trenutno ne postoji osnov da UK nastavi primjenu Povelje. Postoje brojna ljudska prava koja su identifikovana kao ugrožena nakon što UK napusti EU. To uključuje, kako navodi Coleman (2017, p. 94) prava u vezi sa radom, zaštitom podataka, optuženim, izbjeglicama i tražiocima azila. Brexit također rizikuje da uništi krhku ravnotežu i stabilnost UK, tako što će podići mogućnost daljeg referenduma o nezavisnosti u Škotskoj (Douglas-Scott, 2016, p. 18).

Vlada UK smatra da međunarodna, međuvladina saradnja i uzajamno priznanje pogoduju svim stranama. UK trenutno učestvuje u sistemu građanskog pravosudnog sistema EU koji je uređen nizom evropskih akata², kao i političko-pravnim dokumentom *Providing a cross-border civil judicial cooperation framework – a future partnership paper* (Policy Paper: Future Partnership in EU-UK, 2017).

Ovaj okvir pruža predvidljivost i sigurnost građana i preduzeća iz EU i UK kad je riječ o pravu koje se primjenjuje na njihove prekogranične odnose, sudove koji bi bili nadležni i mogućnost stranaka da se oslone na odluke sudova jedne zemlje u drugoj državi

² U okviru sistema građanske pravosudne saradnje EU, osnovni instrumenti koji su dogovoreni i u kojima učestvuje UK su:

- 1) Uredba broj 1215/2012 o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima,
- 2) Uredba broj 593/2008 o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obaveze (Rim I),
- 3) Uredba broj 864/2007 o pravu koje se primjenjuje na vanugovorne obaveze (Rim II),
- 4) Uredba broj 1346/2000 i 2015/848 o postupku u slučaju nesolventnosti,
- 5) Uredba broj 861/2007 o uvođenju evropskog postupka za sporove male vrijednosti.

Porodični instrumenti:

- 1) Uredba broj 2201/2003 o nadležnost, priznanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću,
- 2) Uredba broj 4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju sudskih odluka te saradnji u stvarima koje se odnose na obavezu izdržavanja,
- 3) Uredba broj 606/2013 o uzajamnom priznanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima.

Instrumenti EU koji pokrivaju i građanske i porodične stvari:

- 1) Uredba broj 1393/2007 o dostavi u državama članicama, sudskih i vansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena“),
- 2) Uredba o izvođenju dokaza broj 1206/2001 o prekograničnim zahtjevima za prihvatanje dokaza,
- 3) Direktiva o pravnoj pomoći broj 8/2002 o pravilima za dodjelu pravne pomoći u prekograničnim sporovima,
- 4) Direktiva broj 52/2008 o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima,
- 5) Odluka Vijeća broj 470/2001 o uspostavi Evropske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.

članici. To igra važnu ulogu u omogućavanju privrednim društvima da trguju sa povjerenjem preko granica, pružajući pravnu sigurnost u prekograničnim transakcijama i izbjegavajući kašnjenja i prekomjerne troškove u kojima se individualna i porodična prava trebaju zaštititi u prekograničnim situacijama – tač. 7 (Policy Paper: Future Partnership in EU-UK, 2017).

Kada se UK povuče iz EU, ostavit će sistem civilne pravosudne saradnje koji postoji između država članica EU, kako proizilazi iz tač. 8 (Policy paper: Future Partnership in EU-UK, 2017). Stoga će morati pregovarati i usaglasiti novi okvir građanske pravosudne saradnje, kao aspekt dubokog i posebnog partnerstva sa EU.³ Vlada UK također ostavlja mogućnost drugačijeg pristupa Brexitu od strane Škotske i Sjeverne Irske.⁴ Vlada UK je mišljenja da će nastaviti učešće u Haškoj konferenciji iz 2005. godine i da će biti član Konvencije o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima od 30. oktobra 2007. godine (Luganska konvencija iz 2007. godine) koja je osnova za civilnu pravosudnu saradnju UK sa Norveškom, Islandom i Švicarskom (tač. 21 i 22 Policy Paper: Future Partnership in EU-UK, 2017).

Brexit će rezultirati gubitkom uticaja koncepta *common law* u izvršenju sporazuma o nadležnosti i upravljanju paralelnim postupcima u EU, a događaji u harmonizovanoj sferi privatnog međunarodnog prava EU više neće uticati na tok međunarodnih trgovinskih parnica pred engleskim sudovima (Mukarrum, 2016, p. 993).

Ponekad se kaže (Lang, 2014, p. 1) da ako UK zvanično izađe iz EU, moći će da pregovara o preferencijalnom pristupu jedinstvenom tržištu, kao nekom modifikovanom pravu učešća u upravljanju EU, kroz približavanje aranžmanu kao što je onaj između Norveške i EU.

Jedna od predloženih opcija, barem kao kratkoročno rješenje, bilo bi izmijeniti pravo UK na način da nadležni organi u UK i sudovi treba da „uzimaju u obzir” pravo EU, a ne da ga obavezno primjenjuju.⁵

³ Pored navedenog u pogledu nužnosti saradnje, navodi se slijedeće:

„9. Bliska saradnja između pravnih sistema UK i EU je od obostranog interesa, a na hiljade korporacija EU ima poslovno sjedište u UK. Preduzeća širom EU odlučuju da koriste englesko pravo za upravljanje svojim poslovima i to je najčešće korišćeno ugovorno pravo za obavljanje međunarodnih transakcija. Istraživanja pokazuju da englesko pravo reguliše oko 40 odsto globalnih trgovinskih arbitraža. 10. U izradi novog okvira za građansku pravosudnu saradnju, države članice UK i EU započinju i bliske integracije bez presedana, zasnovane na dugoj historiji saradnje u ovoj oblasti. Naši razgovori o građanskoj pravosudnoj saradnji stoga će se fokusirati na novi odnos zasnovan na uzajamno korisnim pravilima i procesima radi olakšavanja prekogranične trgovine, poslovanja i porodičnog života“ (Policy paper: Future Partnership in EU-UK, 2017).

⁴ U tački 16. se navodi: „Škotska i Sjeverna Irska imaju vlastiti pravosudni sistem. Mi smo se angažovali u ovoj oblasti sa nadležnom upravom i naravno da ćemo nastaviti da radimo sa njima i zainteresovanim stranama u Škotskoj i Sjevernoj Irskoj kako bismo osigurali budući sporazum o građanskoj pravosudnoj saradnji koji bi koristio svim dijelovima UK“ (Policy paper: Future Partnership in EU-UK, 2017).

⁵ To bi omogućilo da pravo EU i dalje ostvaruje izvestan uticaj, tako da se očuva kako stepen kontinuiteta sa sadašnjim sistemom tako i određena, ali ne i obavezujuća konzistentnost između sistema EU i UK.

Iako je zadržavanje stepena konzistentnosti sa zakonodavstvom EU dobro za poslovanje (smanjenje troškova i neizvjesnosti), čini se vjerovatno da bi, ukoliko bi se ovo rješenje usvojilo, pravo UK s vremenom odstupilo od prava EU, možda u oblastima u kojima zakonodavstvo EU ostvaruje poseban uticaj (kao što je integracija tržišta) i/ili gdje je pravo EU iz historijskih razloga smatrano pretjerano formalnim ili na neki drugi način nezadovoljavajućim. Zaista, neki naučnici su zapazili da ovo može pružiti priliku na duži rok da pravo konkurencije u UK usvoji popustljiviji pristup – bliže utemeljen u ekonomiji i bliže usaglašen sa interesima konkurencije i potrošača – za određene oblike ponašanja (Jones, 2017, p. 11).

Kako navode Davies & Kirsey (2016, pp. 509, 510), UK nakon Brexita ima nekoliko mogućnosti:

- 1) da prihvati model Danske koja je prihvatila briselski režim u pogledu nadležnosti na osnovu ugovora zaključenog sa EU;
- 2) da UK pristupi Luganskoj konvenciji iz 2007. godine;
- 3) da UK i EU pregovaraju i potpišu sasvim novi ugovor za priznanje i izvršenje presuda, koji može ili ne može nametnuti ograničenja nadležnosti engleskim sudovima za izdavanje sudskih zabrana radi podrške arbitraži;
- 4) da UK ne zaključi sa EU bilo kakav ugovor i da se primjenjuje režim u pogledu država nečlanica.

4. Pravne posljedice Brexita u trgovačkim predmetima

U oblasti trgovačkog prava u pogledu prekogranične saradnje, na britanska privredna društva primjenjivat će se nacionalna pravila, a u državama EU nakon sporazuma o izlasku sloboda osnivanja se neće dalje primjenjivati (Böckli *et al.*, 2017, p. 2). To može dovesti do tenzija između dva sistema priznanja stranih kompanija, na primjer između teorije inkorporacije i teorije sjedišta.⁶ Nakon usvajanja sporazuma o Brexitu, kompanije iz UK će postati „kompanije iz trećih zemalja” (Böckli *et al.*, 2017, p. 12). Po pravilu, sporazumi o licenci, distribuciji i poravnanju sadrže izbor nadležnog suda i izbor mjerodavnog prava. Stranke koje zaključuju takve sporazume žele da znaju koju će poziciju imati nakon Brexita ako njihov sporazum upućuje na primjenu engleskog prava ili na engleski sud ili obratno, sudove druge države članice (Van Hoof, 2016, p. 552).

Pravo konkurencije je značajno za pravilno tržišno poslovanje i posljedice Brexita se ogledaju i u ovom dijelu trgovačkog prava. Jasno je da iako pravila EU o konkurencijskom pravu mogu prestati da se primjenjuju u vezi sa ponašanjem koje ima čisto unutrašnji uticaj, pojavit će se izuzetno složena tranziciona pitanja. Na primjer, do kada će Komisija imati ovlaštenja da preduzme radnje u vezi sa ponašanjem koje ima uticaj na tržištu UK ili kako se rješavaju žalbe na odluke EU vezane za povrede konkurencije prije Brexita. Mnogim britanskim firmama će i dalje biti potrebno da se pridržavaju prava EU u budućnosti (ukoliko njihovo ponašanje i dalje utiče na trgovinu sa državama članicama EU ili na drugi način ima dimenziju EU), kao i da bi se pridržavali prava konkurencije u UK (koje može početi da se razlikuje od prava EU), te će, prema tome, pravo UK i pravo EU nastaviti da postoje paralelno u sferi konkurencije, tako da

⁶ Prema važećem pravu EU, kompanije koje su inkorporirane u UK podliježu zakonu o privrednim društvima u UK, bez obzira na lokalizaciju njihove djelatnosti: ovdje je primjenjena „teorija uključenja” prema kojoj pravni režim koji se primjenjuje na privredno društvo određuje mjesto gdje je privredno društvo uključeno – ili preciznije registrovano – a ne mjesto gdje se njegova aktivnost poduzima. U nekim državama, upućuje se na „zakonsko sjedište”, kao ekvivalentni koncept. Kao posljedica, pravni režim ostaje primjenjiv čak i ako se ne odvija aktivnost na adresi registrovane kancelarije. Teorija sjedišta – koja se također naziva teorija „stvarnog sjedišta” – odnosi se na pravni režim kompanije prema nadležnosti gdje će zapravo biti smješteno sjedište privrednog društva. Ova tehnika omogućava državama da izvrše bržu kontrolu nad privrednim subjektima i njihovim aktivnostima poduzetim na njihovoj teritoriji. Kao posljedica toga, kada se „sjedište” efektivno nalazi na mjestu drugačijem od mjesta gdje je kompanija stvorena, ili je *de facto* prebačena u drugu državu, primjenjuje se pravni režim druge države (Böckli *et al.*, 2017, pp. 2, 10).

postupanje preduzeća u UK može biti pod rizikom od različitih režima usklađenosti i dvostruke ugroženosti u pogledu istraga i kazni (Jones, 2017, p. 10).

5. Pravni status Uredbe EU br. 1215/2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

Važno pitanje za UK vezano za parnične sporove, kako ukazuje Jones (2017, p. 16), jeste status Uredbe EU broj 1215/2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, poslije Brexita. Značaj Uredbe broj 1215/2012 je prepoznat u Sporazumu. Uredba 1215/2012 će se primjenjivati u prelaznom periodu, u kojem se može očekivati dogovor UK i EU za nadležnost, priznanje i izvršenje odluka sudova u građanskim i trgovačkim predmetima.

Uredba je donesena da se primjenjuje na države članice EU i prestat će da se primjenjuje na UK (ili u EU u pogledu UK), u odsustvu tranzicionih ili drugih specifičnih aranžmana, što bi zahtijevalo saglasnost EU da se primjenjuje na države koje nisu članice EU, te će postojati veliki broj ozbiljnih nedostataka ukoliko ugovor o zamjeni ove uredbe ne bude zaključen (Jones, 2017, p. 16). Postoji mogućnost da sudovi u Škotskoj priznaju odluku Suda pravde EU za sudske zabrane u predmetima koji uključuju države članice EU (Ratković & Zgrabljic Rotar, 2013, pp. 253, 254), čak iako Škotska ne može ostati potpisnica navedene Uredbe ili Konvencije o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Briselska konvencija iz 1968. godine) ili Luganske konvencije iz 1988. godine (Mukarrum, 2016, p. 994).

Sporovi u kojima jedna stranka ima sjedište u UK, a druga stranka ima sjedište u državi članici EU, ili sam spor ima vezu sa članicom EU, mogu biti pod uticajem Brexita, pri čemu se navodi (Van Hoof, 2016, p. 558) da u ovoj fazi nije jasno kako će se provesti postupak izvršenja presude i pod kojim režimom.

S obzirom na to da se ovi nedostaci ne mogu adekvatno riješiti isključivo putem tužbi u unutrašnjem pravnom poretku (iako se, na primjer, problem sudske zaštite može riješiti uspostavljanjem nadležnosti domaćih sudova u UK, ne bi se mogla osigurati recipročnost sa drugim zemljama članicama EU i osigurati da će oni biti obavezni da izvršavaju presude UK ili da dodjeljuju nadležnost sudovima u UK u pogledu državljana UK ili domicilnih korporacija, kako je trenutno potrebno), kako navodi Jones (2017, pp. 16, 17), mnogi su pozvali Vladu da traži sklapanje Ugovora sa EU da UK ostane obavezana Uredbom EU broj 1215/2012. Razlog je što efikasan i predvidljiv sistem za dodjelu nadležnosti, sporazum o izboru nadležnog suda i izvršenje presuda u građanskim i trgovačkim stvarima igra ključnu ulogu ne samo u UK već i u svim državama članicama EU (Jones, 2017, p. 17).

Za UK je značajno da prema Uredbi broj 1215/2012 (čl. 25, st. 1) sporazum o izboru nadležnog suda mogu zaključiti stranke nezavisno o njihovu domicilu. Mogućnost da lica koja nemaju prebivalište u EU mogu valjano izabrati sud države članice nije bila kontroverzna, jer je glavna svrha usvajanja takvog rešenja bilo poštovanje volje stranaka, te se ocenjuje da ovo predstavlja mali korak naprijed u primjeni pravila Uredbe broj 1215/2012 nad tuženima koji nisu iz EU (Ratković, Zgrabljic Rotar, 2013, p. 253).

Mogućnost ugovaranja suda države članice EU značajna je za državljane UK i pravna lica sa sjedištem u UK, s obzirom na to da im se pruža mogućnost ugovaranja nadležnosti suda države članice. Ugovaranjem nadležnosti odgovarajućeg suda države članice, stranke iz UK mogu izbjeći prekomjerne osnove nadležnosti koje su prisutne u zemljama članicama EU. Još značajnija je garancija priznanja i izvršenja odluka u državama članicama EU. Prema Uredbi broj 1215/2012, ako su se stranke sporazumjele da sud ili sudovi države članice imaju nadležnost u rješavanju sporova koji su nastali ili mogu nastati u vezi sa određenim pravnim odnosom, taj sud ili sudovi je nadležni su, osim ako je sporazum ništav u pogledu njegove materijalne valjanosti prema pravu te države članice. Ta nadležnost je isključiva osim ako su se stranke drugačije sporazumjele.

6. Pravni status međunarodnih konvencija

Prije nego što su zakonodavne nadležnosti prenesene na EU, slijedeći Ugovor iz Amsterdama, članstvo UK u EU dovelo je do toga da učestvuje u nekoliko međunarodnih konvencija u oblasti međunarodnog privatnog prava, čije su ugovornice druge države članice EU i treće države (Davies & Kirsey, 2016, p. 199). Od ovih, najznačajniji su pridruživanje UK 1978. godine Briselskoj konvenciji iz 1968. godine i njeno pristupanje kao države ugovornice 1988. godine Luganskoj konvenciji iz 1988. godine i 1980. godine Rimskoj konvenciji o mjerodavnom pravu za ugovorne obaveze. Ove konvencije imale su zakonsku snagu u UK ne kroz Zakon o pridruživanju iz 1972. godine, već omogućenu posebnim aktima: Zakonom o građanskoj nadležnosti i presudama iz 1982. godine (Briselska konvencija iz 1968. godine), Zakonom o građanskoj nadležnosti i presudama iz 1991. godine (Luganska konvencija iz 1988. godine, dopuna Zakona iz 1982. godine) i Zakonom o mjerodavnom pravu za ugovore iz 1990. godine (Rimska konvencija 1980).

Zbog izlaska UK iz EU potrebno je razmotriti vraćanje režima konvencija koje su marginalizovane ili odbačene nakon provedenih reformi zakonodavstva EU (u slučaju Briselske konvencije iz 1968. godine) ili međunarodnih pregovora (u slučaju Luganske konvencije iz 1988. godine) u korist modifikovanih isprava, sa izmjenama koje su učinjene kako bi se riješilo ono što se smatralo nedostacima u izvornoj normativnoj osnovi (Dickinson, 2016, p. 202). S tim u vezi, također treba napomenuti da nisu sve države članice EU potpisnice Briselske konvencije iz 1968. godine i Luganske konvencije iz 1988. godine, tako da bi teritorijalni domet sudske saradnje bio značajno smanjen (Dickinson, 2016, p. 202). Nakon povlačenja UK iz EU, na UK se neće odnositi ni Sporazum o Evropskom privrednom području koji je zaključen između država EFTA i Evropske zajednice i njenih država članica (Schütze, 2018, p. 870).

Uslovi Luganske konvencije iz 2007. godine ne ostavljaju mjesta za nastavak primjene Konvencije iz 1988. godine na bilo kojoj teritoriji države ugovornice. Budući da je Lugansku konvenciju iz 2007. godine potpisala EU, a ne njene države članice, UK se neće moći osloniti na to nakon Brexita. Bilo je drugačije za originalnu Lugansku konvenciju iz 1988. godine, koju su potpisale i ratificirale države članice tadašnje EEZ, uključujući UK i države Evropskog udruženja slobodne trgovine (engl. European Free

Trade Association-EFTA) Švajcarska, Norveška i Island (kasnije i Poljska).⁷

Ako UK postane članica EFTA, može postati potpisnica Luganske konvencije iz 2007. godine kojom se uređuje nadležnost sudova i izvršenje presuda između država članica EU i zemalja EFTA i ima izvesnih sličnosti sa Uredbom Vijeća (EZ) broj 44/2001 od 22. 12. 2000. godine o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. Ako se to desi, pozicija UK u odnosu na ovu oblast u velikoj mjeri ostaje nepromijenjena (Van Hoof, 2016, p. 555). Međutim, izvršenje prema Luganskoj konvenciji iz 2007. godine sadrži neke razlike, što ga čini manje atraktivnim od Uredbe broj 1215/2012, na primer, dvostepeni je proces, prvo, izvršenje se provodi bez obavještenja za izvršenje, a potom, nakon što je sud proglasio presudu izvršnom, izjava izvršivosti se može dostaviti dužniku, zajedno sa kopijom presude (Van Hoof, 2016, p. 555).

Vlada UK je izjavila da želi da zemlja napusti jurisdikciju Suda pravde EU nakon Brexita. Karl Baudenbacher (*Carl Baudenbacher*), predsjednik Suda EFTA, koji sudi u predmetima koji se tiču Islanda, Lihtenštajna i Norveške, tvrdi da bi UK mogla koristiti njegov sud za rješavanje sporova (Baudenbacher, 2017). Sud EFTA je nezavisni evropski sud, koji ima jurisdikciju u slučajevima koji potiču od ili koji se odnose na trenutne tri EFTA države koje su članice Evropskog ekonomskog područja (EEP) – Island, Lihtenštajn i Norveška. Sporazum o EEP zasniva se na stubu EU i stubu EFTA.⁸

Sudski dijalog između Suda pravde EU i Suda EFTA propisan je odredbom čl. 105, st. 2 Sporazuma o EEP iz 1994. i to na način da zajednički odbor EPP stalno preispituje razvoj sudske prakse Suda pravde EU i Suda EFTA, te se u tu svrhu presude tih sudova prosljeđuju zajedničkom odboru EEP koji postupa na način da se očuva ujednačeno tumačenje Sporazuma. Ako to ne uspije, mogu se primijeniti postupci predviđeni čl. 111 Sporazuma o Evropskom privrednom području, ali ovi postupci nisu primijenjeni za 24 godine postojanja Suda EFTA (Baudenbacher, 2017).

Pored Luganske konvencije, moguća je primjena i Briselske konvencije iz 1968. godine. Pridruživanje UK Briselskoj konvenciji iz 1968. godine nije bilo uslovljeno daljim članstvom UK u EU, iako je to članstvo dalo razlog za pristup UK (Dickinson,

⁷ Endru Dickinson (*Andrew Dickinson*) je u navedenom radu (2016) izrazio neke sumnje u pogledu nadležnosti EU da efikasno prekine Lugansku konvenciju iz 2007. godine koja nije zaključena od strane same Unije. Ipak, član 216. stav 2. Lisabonskog ugovora jasno stavlja do znanja da EU ima ovlaštenja da sklopi međunarodne sporazume sa trećim državama koji su obavezujući za države članice, što uključuje ovlaštenje da ukine postojeće obaveze koje je preuzeo neko drugi. Luganska konvencija iz 2007. godine stoga se neće primjenjivati na UK nakon izlaska iz EU. Praktično, to znači da će biti teško izvršiti britanske presude u Švajcarskoj, Norveškoj i Islandu, i obratno (Lehmann & Zetsche, 2016, p. 1023).

⁸ Poslije skoro 24 godine, odnos Suda EFTA sa Sudom pravde EU može se opisati kako slijedi:

1) Po pravilu, ali ne uvijek, Sud EFTA prati relevantnu sudsku praksu Suda pravde EU. Povremeno je prilagodio svoju sudsku praksu kasnijoj jurisprudenciji Suda pravde EU (na primjer u oblasti državnih alkoholnih monopola).

2) U većini slučajeva Sud EFTA mora se baviti novim pravnim pitanjima. Sud pravde EU prati sudsku praksu Suda EFTA, eksplicitno i implicitno. Sud EFTA je zapravo jedini sud opšte nadležnosti čija se jurisprudencija redovno uzima u obzir od strane Suda pravde kada tumači pravo EU. Postojali su slučajevi u kojima Sud pravde prvobitno nije pratio Sud EFTA, ali je u kasnijim slučajevima pratio (oporezivanje odlaznih dividendi, državni monopoli za kockanje, pravna priroda veb stranice).

3) Sud EFTA može imati slučajeve u kojima je sudska praksa Suda pravde EU nejasna ili čak nedosljedna. Kad je riječ o pozitivnom pravu, Sud EFTA treba da poštuje relevantnu sudsku praksu Suda pravde EU, dok je Sud pravde EU slobodan da prati sudsku praksu Suda EFTA. Što se tiče primjene prava, ovaj sistem je u velikoj mjeri zamijenjen sudskim dijalogom (Baudenbacher, 2017).

2016, p. 204). Štaviše, kako navodi Dickinson u istom radu, kao što je jasno definisano čl. 68, st. 1 Uredbe broj 44/2001, Briselska konvencija iz 1968. godine ostaje rezidualno primjenjiva na odnose sa teritorijama država članica EU na koje se primjenjuje Konvencija, ali se ne primjenjuju sporazumi EU (Aruba, French Overseas Collectives). Sud pravde EU, prilikom odlučivanja da li je obnovljena primjena Briselske konvencije iz 1968. godine u UK, može imati u vidu nesporno jaku vezu između Briselske konvencije iz 1968. godine, bivšeg Ugovora o EEZ, pretpostavke u Ugovoru iz Amsterdama i usvajanja Uredbe broj 44/2001 da bi trebalo da proces promjena bude samo u jednom smjeru (to jest od Konvencije do Uredbe, od akcije država članica do akcije same EU) te bi mogao odlučiti, kako navodi Dickinson (2016, pp. 204-206): 1) da je pozivanje države na Briselsku konvenciju iz 1968. godine uslovljeno njenim kontinuiranim članstvom u EU; 2) da je povlačenje UK iz EU fundamentalna promjena okolnosti na koje se druge države ugovornice mogu osloniti kada to ističu kao osnove za prestanak ili povlačenje iz Briselske konvencije iz 1968. godine; 3) da je čl. 68 Uredbe broj 44/2001 uticao na trajni prestanak Briselske konvencije iz 1968. godine između država članica; ili 4) da se u svakom slučaju (i bilo koji zaključak može biti postignut pod primjenom opštih pravila međunarodnog prava), ostale zemlje članice EU ne mogu, po pitanju prava EU, oslanjati na čl. 71 Uredbe broj 1215/2012 kako bi opravdale davanje prevelikog učinka Konvenciji iz 1968. godine. Odredba čl. 71 Uredbe broj 1215/2012 normira odnos Uredbe prema drugim konvencijama. Uredba ne utiče na konvencije čije su države članice potpisnice i koje, u pogledu posebnih pitanja, uređuju nadležnost ili priznanje ili izvršenje presuda. Potrebno je razlikovati Briselsku konvenciju iz 1968. godine u odnosu na druge konvencije zato što je Briselska konvencija prethodila Uredbi broj 1215/2012, te joj se, po pitanju prava EU, ne može davati preveliki učinak.

7. Haška konvencija o izboru nadležnog suda

UK je pristupilo Haškoj konvenciji o izboru nadležnog suda od 30. juna 2005. godine (dalje: Haška konvencija iz 2005) 28. decembra 2018. godine (u primeni 1. aprila 2019. godine). Haška konvencija iz 2005. godine značajna je za odnose UK i EU jer je jedini međunarodni instrument koji će se primjenjivati u svim državama članicama i UK za nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima. Negativna strana je da se navedena konvencija primjenjuje samo na sporazume o izboru nadležnog suda, s tim da postoje ograničenja u pogledu vrste spora koji može biti predmet ugovora.

Na sporazum o izboru nadležnog suda primijenit će se Haška konvencija 2005 ukoliko sporazum ispunjava šest kumulativnih uslova (shodno čl. 1, 2, 3, st. 1, tač. a) i c). Uslovi su: 1) da su ga zaključile dvije ili više stranaka iz država ugovornica; 2) da je u pisanom obliku ili u bilo kojem drugom sredstvu priopštavanja koje omogućava dostupnost informacija, tako da se može upotrijebiti i poslije; 3) da se odnosi na odlučivanje u sporovima koji su nastali ili bi mogli nastati u vezi s određenim pravnim odnosom; 4) da određuje sudove jedne države ugovornice, ili jedan ili više posebnih sudova jedne države

ugovornice; 5) da je isključena nadležnost svih drugih sudova; 6) da spor koji treba riješiti spada u područje primjene Haške konvencije 2005.

Obim primjene ovog međunarodnog instrumenta višestruko je ograničen i to, kako navodi Stanivuković (2012, pp. 125, 126):

- 1) prema materiji – primjenjuje se samo na sporove s međunarodnim elementom i na prorogacione sporazume u građanskoj i trgovačkoj materiji (čl. 1) kojima je predviđena isključiva nadležnost suda (čl. 2);
- 2) po vremenskom kriterijumu – primjenjuje se samo na prorogacione sporazume koji su zaključeni po njenom stupanju na snagu u državi čiji su sudovi izabrani kao nadležni i samo na postupke koji su pokrenuti poslije njenog stupanja na snagu u državi pred čijim sudom je postupak pokrenut (čl. 16);
- 3) uslovom uzajamnosti (reciprociteta) – odredbe o priznanju odluka odnose se samo na odluke sudova država članica (čl. 8), a odredbe o priznanju dejstva prorogacionog sporazuma odnose se samo na sporazum o izboru suda druge države članice;
- 4) rezervama (čl. 19-21);
- 5) po vrsti postupka – ne primjenjuje se u postupcima za određivanje privremene mjere čak i kad je predmet spora obuhvaćen sporazumom (čl. 7).

Haška konvencija iz 2005. godine sadrži odredbe o priznanju i izvršenju sudskih odluka, koje će omogućiti realizaciju odluke. Osnovno pravilo za priznanje i izvršenje je da se sudska odluka koju donese sud države ugovornice, koji je određen u sporazumu o izboru isključivo nadležnog suda, priznaje i izvršava u drugim državama ugovornicama u skladu s pravilima priznanja i izvršenja po konvenciji, s tim da se priznanje ili izvršenje može odbiti samo zbog razloga navedenih u ovoj konvenciji (čl. 8, st. 1).

8. Sudske mjere zabrane

Engleski sudovi imaju mogućnost (rijetko je koriste) da izdaju arbitražne zabrane koje imaju za cilj ograničavanje arbitražnog postupka započetog kršenjem arbitražnog sporazuma (Davies & Kirsey, 2016, p. 502). Pitanje koje možemo postaviti je: kakav će uticaj Brexit imati na sudske zabrane⁹ koje su engleski sudovi doneli u korist postupaka londonske arbitraže u kojima se navodno nedozvoljen postupak vodio u državi članici EU? Kratak odgovor je da će gotovo u potpunosti zavisiti od uslova pod kojima je UK u mogućnosti da pregovara o izlasku iz EU (Davies & Kirsey, 2016, p. 502). U principu, osim ako UK odluči da ostane obavezano režimom u Briselu, ograničenje protiv sudskih

---

⁹ Sudske zabrane su pravni instrumenti koji su osmišljeni da zabrane jednoj stranci započinjanje ili nastavak sudskog postupka pred stranim sudom. Obično su prisutne u zemljama *common law* kao što je Engleska, ali nisu poznati u zemljama evropskog kontinentalnog prava. Njihova svrha je zaštita nacionalnih postupaka od uplitanja (represivnih ili uvredljivih) inostranih postupaka i sprečavanje nepravde prema tuženim u stranim postupcima. Engleski sudovi su koristili svoje ovlasti za izdavanje sudskih zabrana, osim u slučajevima kada su strani postupci pokrenuti zbog povrede izbora foruma (G. Rühl, 2010, p. 29).

zabrana u kontekstu EU, koje je Sud pravde EU donio u slučaju *West Tankers*¹⁰, više se ne primjenjuje, kako to konstatuju i Davies & Kirsey, (2016, pp. 502, 503).

Sudovi neke države članice EU mogu smatrati da nemaju ovlaštenja da prekinu postupak na osnovu odredbe čl. 33 Uredbe broj 1215/2012 u korist engleskih sudova, uprkos odredbi o isključivoj nadležnosti u korist engleskih sudova (Mukkarum, 2016, p. 997). I pored navedenog, engleski sudovi možda neće biti bez pragmatičnog pravnog lijeka.¹¹ Neuspjeh da se izvrši sudski nalog bi predstavljalo nepoštovanje suda, što bi moglo dovesti do novčane kazne, zatvora i, konačno, sekvestracije imovine, tako da bi stranka koja ima bilo kakvo prisustvo ili imovinu u UK morala da se pridržava naloga ili da se pomiri s gubitkom te imovine (Mukarrum, 2016, p. 997). Posljedice Brexita mogu se negativno odraziti na fizička lica i privredne subjekte koji imaju međusobne veze sa EU i UK. Sudske mjere zabrane pokazuju, možda na najbolji način, da štetne posljedice neće samo trpjeti stranke iz UK već i iz EU, odnosno da UK ima sredstava da prilikom pregovora o daljem odnosu EU i UK ne bude u podređenom položaju. Sastavni dio prava UK su sudske mjere zabrane i ne postoji mogućnost njihovog neprimjenjivanja, kao i doktrine *forum non conveniens*, posebno imajući u vidu značaj običajnog prava u UK. Također, primjena sudskih mjera zabrana direktno znači i nemogućnost primjene prakse Suda pravde EU koju ilustruje slučaj *West Tankers*.

9. Zaključak

Za nadležnost, priznanje i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima najznačajnija posljedica Brexita je napuštanje sistema pravosudne saradnje u građanskim stvarima koja postoji između država članica EU i UK. Sporazumom su EU i UK osigurali pravosudnu saradnju za period od 30. marta 2019. godine do 31. decembra 2020. godine. Sporazumom je propisana primjena prava EU za navedeni prelazni period.

Nakon proteka prelaznog perioda nepoznato je na koji način će biti uređeni odnosi EU i UK. Posebno je bitno pitanje primjene Uredbe broj 1215/2012, koja predstavlja nadogradnju Uredbe broj 44/2001 i Briselske konvencije iz 1968. godine. Može se reći da bi najbolje rješenje bilo da se sporazumom između EU i UK osigura primjena Uredbe broj 1215/2012 ili da se sporazumom dogovore pravila za nadležnost, priznanje i izvršenje. U slučaju da ne dođe do sporazuma, na odgovarajući način će se primjenjivati Briselska konvencija iz 1968. godine i Luganska konvencija iz 1988. godine. Negativna strana je što

¹⁰ Presuda Suda pravde EU broj C-185/07 od 10. 2. 2009. godine (*Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA i Generali Assicurazioni Generali SpA protiv West Tankers Inc.*). U ovom slučaju Sud pravde EU je odlučivao o naredbi kojom se obavezuje lice da započne ili nastavi postupak u drugoj državi članici na osnovu toga što takav postupak krši arbitražni sporazum. Sud pravde EU je donio odluku da nije u skladu sa Uredbom broj 44/2001 da sud države članice donese naređenje da se osoba ograniči na početak ili nastavak postupka pred sudovima druge države članice na osnovu toga što bi takav postupak bio u suprotnosti sa arbitražnim sporazumom.

¹¹ Prema Uredbi, engleski sudovi ne mogu odobriti zabranu sudskog postupka kako bi zabranili stranci da vodi postupke pred sudovima druge države članice EU koji postupak dovodi do kršenja sporazuma o isključivoj nadležnosti. Međutim, ako UK više nije država članica EU, međusobno ograničenje povjerenja evropskog građanskog procesnog prava neće se primjenjivati i engleski sudovi će ponovo biti slobodni da daju i generalno odobravaju prijedloge sudskih zabrana kojima se nalaže strankama da zaustave sudski postupak koji predstavlja povredu ugovora. (A. Mukarrum, pp. 997).

sve države članice EU nisu potpisnice ovih konvencija. Postoji mogućnost da UK pristupi Luganskoj konvenciji iz 2007. godine u kojem slučaju bi pravosudna saradnja bila većeg obima u odnosu na prethodne dvije konvencije. Prema postojećem stanju, jedino će se Haška konvencija iz 2005. godine primjenjivati između svih država članica i UK od 1. aprila 2019. godine. Negativna strana navedene konvencije je što se odnosi samo na ugovore o izboru isključivo nadležnog suda. Haška konvencija iz 2005. godine značajna je zbog mogućnosti stranaka da ugovore nadležnost suda neke od države ugovornice i da sudska odluka bude priznata i izvršena u državi ugovornici.

Literatura

- Coleman, M. 2017. Brexit and Human Rights - An Opportunity? In: Smyth, C.-M., Lang, R. (eds.), *The Future of Human Rights in the UK*. Cambridge Scholars, pp. 92-110.
- Council of the Notariats of the European Union 2008. *Comparative Study on Authentic Instruments - National Provisions of Private Law, Circulation, Mutual Recognition and Enforcement, Possible Legislative Initiative by the European Union (United Kingdom, France, Germany, Poland, Romania, Sweden)*. Brussels: European Parliament.
- Davies, K. & Kirsey, V. 2016. Anti-Suit Injunctions in Support of London Seated Arbitrations Post-Brexit: Are All Things New Just Well-Forgotten Past? *Journal of International Arbitration*, 33(7), pp. 501-519.
- Dickinson, A. 2016. Back to the future: the UK's EU exit and the conflict of laws. *Journal of Private International Law*, 3, pp. 195-210.
- Eeckhout, P. & Frantziou, E. 2017. Brexit and article 50 TEU: A constitutionalist reading. *Common Market Law Review*, 54 (3), pp. 695-733.
- Endicott, T. 2018. *Administrative Law*, 4th edition. Oxford: Oxford University Press.
- Fahey, E. 2018. *Introduction to Law and Global Governance*. Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Jones, A. 2017. Brexit: Implications for UK Competition Law. *King's College London Dickson Poon School of Law Legal Studies Research Paper Series* 21/2017. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2923725>.
- Lang, A. 2014. The consequences of Brexit: some complications from international law. *LSE Law Policy Briefing Series* (3). The London School of Economics and Political Science: London.
- Lehmann, M. & Zetsche, D. 2016. Brexit and the Consequences for Commercial and Financial Relations between the EU and the UK. *European Business Law Review*, 27(7), pp. 999-1027. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2841333>.
- Mukarrum, A. 2016. Brexit and English Jurisdiction Agreements: The Post-Referendum Legal Landscape. *European Business Law Review*, 27(7), pp. 989-998.
- Ratković, T. & Zgrabljic Rotar, D. 2013. Choice-of-Court Agreements under the Brussels I Regulation (Recast). *Journal of Private International Law*, 9(2), pp. 245-268. <https://doi.org/10.5235/17441048.9.2.245>.

- Schütze, R. 2018. *European Union Law*, 2nd edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stanivuković, M. 2012. Haška konvencija o izboru nadležnog suda – kritička procena. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 46(3), pp. 121-140.
- Van Hooft, A. 2016. Brexit and the Future of Intellectual Property Litigation and Arbitration. *Journal of International Arbitration*, Special edition, 33(7), pp. 541-564.

Internet izvori

- Amorsson, A. & Zoega, G. 2016. *On the Causes of Brexit* (August 23, 2016). CESifo Working Paper Series No. 6056. Dostupno na: SSRN:<https://ssrn.com/abstract=2851396> (19.2.2019.)
- Baudenbacher, C. 2017. *How the EFTA Court works – and why it is an option for post-Brexit Britain*. The London School of Economics and Political Science, Brexit, from 25. 8. 2017. Dostupno na: <http://blogs.lse.ac.uk/brexit/2017/08/25/how-the-efta-court-works-and-why-it-is-an-option-for-post-brexit-britain/> (8.2.2019).
- Böckli, P., Davies, P.L., Ferran, E., Ferrarini, G., Garrido Garcia, J.M., Hopt, K.L., Opalski, A., Pietrancosta, A., Roth, M., Skog, R., Soltysinski, S., Winter, J.W., Winner, M., Wymeersch, E. 2017. The consequences of Brexit for companies and company law. *English & Commonwealth Law eJournal* 22(2). March, 2017. Dostupno na: <https://europeancompanylawexperts.wordpress.com/publications/brexit-and-company-law/> (12.1.2019)
- Douglas-Scott, S. 2016. Brexit, Article 50 and the Contested British Constitution. *Modern Law Review*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2846530, (19.2.2019), 18. Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper No. 241/2016. Available at SSRN:<https://ssrn.com/abstract=2846530> (19.2.2019).
- Lock, T. & Daly, T. G. (eds.), 2016. *Brexit and the British Bill of Rights*. Edinburgh This research paper originated in a workshop held at Edinburgh Law School on 27 October 2016. Dostupno na: <https://pure.ulster.ac.uk/ws/portalfiles/portal/11601084/Brexit+and+British+Bill+of+Rights+Report+%28SSRN%29.pdf> (19.2.1019).
- Lords Library notes, 2018. Dostupno na: <http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2018-0135/LLN-2018-0135.pdf>, (20.2.2019).
- Rühl, G. 2010. Choice of Law and Choice of Forum in the European Union. Recent Developments. In: Hodges, C. & Vogenauer, S. (eds.), *Civil Justice Systems in Europe. Implications for Choice of Forum and Choice of Contract Law (pp. i.E.-i.E.)*. Oxford: Hart Publishing. Dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1604615&rec=1&srcabs=1752116&alg=1&pos=3, (10.2.2019).

Pravni izvori

- Brussels Convention 72/454/EEZ. Konvencija o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (potpisana 27. 9. 1968.), OJ L 299, 31.12.1972, pp. 32–42. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A41968A0927%2801%29>.
- Konvencija o nadležnosti te priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima. OJ L 339, 21.12.2007, pp. 3–41. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/>

[TXT/?uri=CELEX%3A22007A1221%2803%29](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A22007A1221%2803%29).

- Konvencija o nadležnosti i priznavanju te izvršavanju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima [Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters], *OJ L 147*, 10.6.2009, pp. 5–43. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2009.147.01.0005.01.ENG&toc=OJ:L:2009:147:FULL.
- Lugano Convention 88/592/EEC. Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters - Done at Lugano on 16 September 1988. [Konvencija o sudskoj nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima], *OJ L 319*, 25.11.1988, pp. 9–48. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41988A0592>.
- 94/1/EC, ECSC: Decision of the Council and the Commission of 13 December 1993 on the conclusion of the Agreement on the European Economic Area between the European Communities, their Member States and the Republic of Austria, the Republic of Finland, the Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway, the Kingdom of Sweden and the Swiss Confederation, *OJ L 1*, 3.1.1994, pp. 1–1.
- Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, *OJ L 351*, 20.12.2012, p. 1–32. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32012R1215>. Uredba Vijeća (EZ) broj 44/2001 od 22.12.2000. godine o nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, *OJ L 12*, 16.1.2001, pp. 1–23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32001R0044>.
- Policy Paper: Future Partnership in EU-UK, 2017. Government of the UK, Providing a cross-border civil judicial cooperation framework - a future partnership. Dostupno na: <https://www.gov.uk/publications/providing-across-border-civil-judicial-cooperation-framework-a-future-partnership-paper>.
- Withdrawal Act, 2018. Withdrawal Agreement Section 13(1) (c) of the European Union. House of Lords. LLN-2019-135.

Adis A. Poljić, PhD

Judge, Basic Court in Zvornik, Republic of Bosnia and Herzegovina

e-mail: *adispoljic@yahoo.com*

THE IMPLICATION OF BREXIT ON JURISDICTION, RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS

Summary

The paper analyzes the influence of Brexit on the jurisdiction, recognition and enforcement of judicial decisions in civil and commercial matters in the law of the European Union and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. After the United Kingdom leaves the European Union, the law of the European Union in the United Kingdom will cease to apply and the United Kingdom will have the status of a non-member state. The United Kingdom will abandon the system of civilian judicial cooperation that exists between the Member States of the European Union and the United Kingdom. Now it is not known how the relations between the European Union and the United Kingdom for a system of civil judicial cooperation will be regulated. The best solution would be to conclude a separate agreement that will regulate jurisdiction, recognition and enforcement of court decisions. Unless an agreement is reached, international conventions currently in force will apply, which will not be the appropriate legal framework for legal cooperation in line with market needs. The legal consequences of Brexit will have the European Union, and not just the United Kingdom.

Keywords: Brexit, jurisdiction, recognition and enforcement, European Union, United Kingdom.

Primljeno: 27.2.2019.

Prihvaćeno: 10.7.2019.